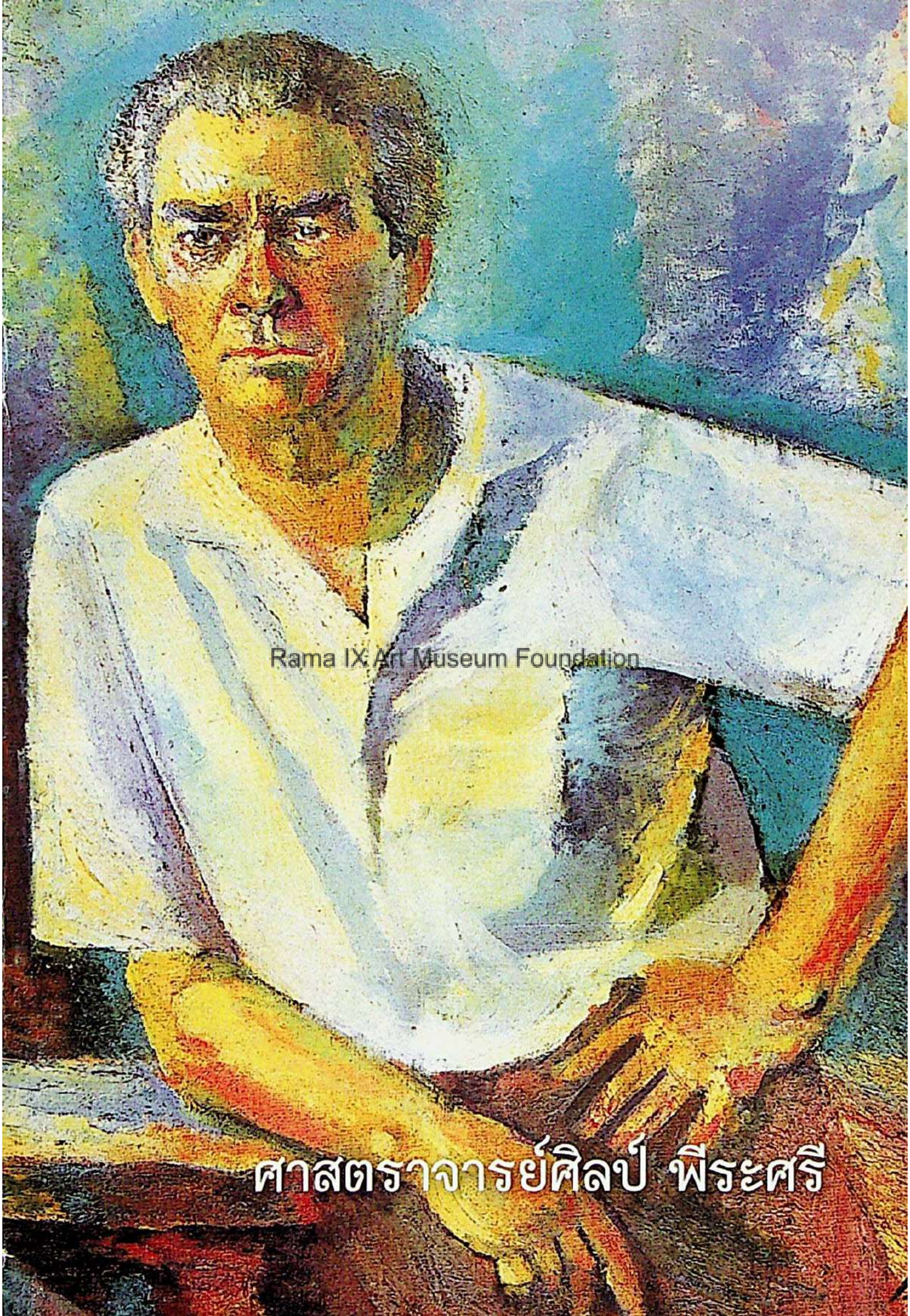
Rama IX Art Museum Foundation

บทนำ

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ศิลปินชาวอิตาเลียนผู้ซึ่งโอนสัญชาติมาเป็นคนไทย ได้อุทิศชีวิตของท่านทั้งชีวิตให้แก่วงการศิลปะ และวางรากฐานการศึกษาด้านศิลปะร่วมสมัยของไทยอย่างแท้จริง

สิ่งที่ท่านได้สร้างสรรค์ไว้เป็นมรดกทางศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงเกินกว่าจะประมาณได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนศิลปากรเพื่อสอนวิชาศิลปะตามแบบอย่างสถาบันศิลปะในยุโรปขึ้นเป็นแห่งแรก ต่อมาโรงเรียนศิลปะแห่งนี้ได้ยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ ซึ่งเป็นสถาบันวิชาการด้านศิลปะดับอุดมศึกษาแห่งแรกในประเทศไทย สถาบันแห่งนี้เป็นแหล่งผลิตผู้มีความรู้ มีความสามารถของชาติ เป็นแหล่งกำเนิดศิลปินและบัณฑิตทางศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยที่สำคัญยิ่งของไทย

ด้วยความเป็นศิลปินและเป็นครูศิลปะผู้ยิ่งใหญ่ของประเทศไทย ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ไม่เคยย่อท้อต่อปัญหารอบด้าน ตลอดระยะเวลากว่า ๔๐ ปีที่อยู่ในประเทศไทย ท่านเป็นครูที่ให้ความใกล้ชิดศิษย์เป็นเสมือนมิตรที่เรียนรู้ไปพร้อมๆ กับศิษย์ ให้ผลลัพธ์ที่ดียิ่งต่อการฝึกฝนและสอนศิษย์ทั้งหลาย อีกทั้งยังช่วยให้ท่านเข้าใจศิลปะและวัฒนธรรมไทย ตลอดจนพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง

ท่านเป็นผู้บุกเบิกการออกแบบและปั้นอนุสาวรีย์สำคัญหลายแห่ง อาทิ พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดลพบุรี ฯลฯ นอกจากการปั้นอนุสาวรีย์ขนาดใหญ่แล้ว ท่านยังได้สร้างงานประติมากรรมอื่นๆ อีกมาก ได้แก่ การออกแบบและปั้นเหรียญ การปั้นรูปเหมือนบุคคล และการออกแบบประติมากรรมตกแต่ง เป็นต้น อีกทั้งยังได้สั่งสอนงานด้านการปั้นหล่องานประติมากรรมตามแบบอย่างตะวันตกให้แก่เยาวชนไทยจนเป็นประติมากรเอกหลายท่านที่ได้สร้างสรรค์งานประติมากรรมไว้เป็นสมบัติของชาติ

การริเริ่มจัดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี คือสิ่งที่แสดงให้เห็นเด่นชัดถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาศิลปะ การสร้างสรรค์งานศิลปะ และการเผยแพร่สนับสนุนงานด้านศิลปะ และเป็นการจัดการแสดงงานด้านศิลปะที่จัดแสดงติดต่อกันมานานที่สุดในประเทศ นอกเหนือจากการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมและการก่อตั้งสถาบันศิลปะแล้ว ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ยังเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเขียนตำราและบทความเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี งานเขียนของท่านประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวเนื่องทั้งผลงานศิลปกรรมของศิลปินไทย ศิลปินตะวันตก และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะตะวันตกและศิลปะไทย โดยเฉพาะผลงานการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับศิลปะไทยนั้น ท่านเป็นบุคคลสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการแสวงหาความรู้ในแง่มุมใหม่ๆ จากศิลปะโบราณสถานและโบราณวัตถุของไทย ข้อเขียนของท่านเป็นบทความที่มีคุณค่ายิ่งแก่การศึกษาค้นคว้าศิลปกรรมไทย

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี มิได้เป็นเพียงประติมากรที่ยิ่งใหญ่ของแผ่นดินสยามเท่านั้น หากแต่เป็นปราชญ์ผู้ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา จนมีความรู้อย่างลึกซึ้งในศาสตร์ต่างๆ หลายสาขาและนำมาใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดีต่อวงการศึกษาด้านศิลปะและวัฒนธรรมของไทย ท่านอุทิศตนในฐานะผู้รับใช้ศิลปะและปราชญ์ผู้แสวงหาความรู้อย่างไม่รู้จบสิ้นด้วยศรัทธามุ่งมั่นตามปณิธานของตนตลอดชีวิต ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นแบบอย่างที่ดียิ่งของศิลปินที่จะก้าวเข้าสู่เส้นทางศิลปะเป็นแบบอย่างของครูผู้ให้

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

Rama IX Art Museum Foundation

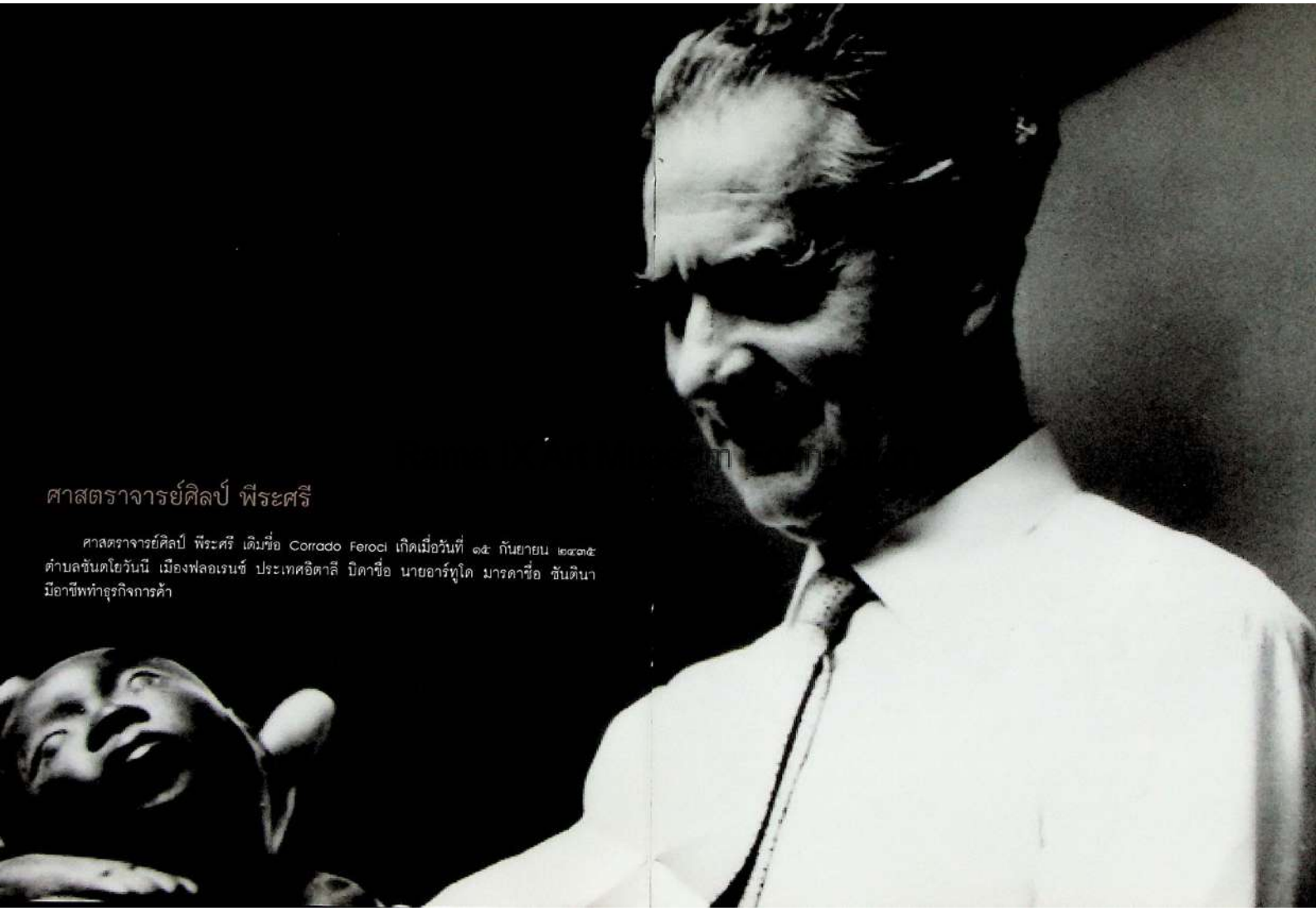

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เดิมชื่อ Corrado Feroci เกิดเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๔๓๕ ตำบลซันตโยวันนี เมืองฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี บิดาชื่อ นายอาร์ทูโด มารดาชื่อ ซันตินา มีอาชีพทำธุรกิจการค้า

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี (พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๒๕๐๕)

การศึกษา

พ.ศ. ๒๔๔๑ เริ่มศึกษาขั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนประถมศึกษา ในเมืองฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี และจบขั้นประถมศึกษาในปี พ.ศ. ๒๔๔๖

พ.ศ. ๒๔๕๑ จบขั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ประเทศอิตาลี เมื่อเยาว์วัยสนใจและยกย่องผลงานของ Michelangelo และ Ghiberto ในวิหาร Santa Maria del Fiore เป็นอย่างมาก โดยตั้งใจไว้ว่าจะศึกษาและเจริญรอยตามศิลปินทั้งสองท่านนี้ และด้วยเหตุนี้เอง ที่ทำให้ C. Feroci มีความรู้สึกขัดแย้งต่ออุดมการณ์ของครอบครัว ซึ่งต้องการให้ท่านดำเนินธุรกิจทางการค้า

ต่อมาท่านได้สมัครเป็นศิษย์รับใช้ฝึกงานอยู่กับศิลปินที่มีชื่อเสียงในเมืองฟลอเรนซ์ และได้สะสมเงินเพื่อเป็นทุนการศึกษาต่อในสถาบันขั้นสูงต่อไป

พ.ศ. ๒๔๕๑ เข้าศึกษาต่อในราชวิทยาลัยศิลปะแห่งฟลอเรนซ์ (The Royal Academy of Art of Florence) และจบการศึกษาในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ อายุได้ ๒๓ ปี โดยได้รับประกาศนียบัตร ช่างปั้น ช่างเขียน และสอบเข้าชิงตำแหน่งศาสตราจารย์ โดยได้รับเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง

หลังจากท่านได้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันนี้แล้ว ท่าน[illegible] ผลงานที่มีชื่อเสียง เป็นที่ยกย่องโดยทั่วไปในประเทศอิตาลี ในฐานะของศิลปินอีกมากมาย เช่น ได้รับรางวัลชนะการประกวดออกแบบอนุสาวรีย์หลายครั้ง และเคยได้รับรางวัลต่างๆ จากรัฐบาลอิตาลี

วิถีชีวิตในวัยหนุ่ม

เนื่องด้วยท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์ ในขณะที่ยังมีอายุน้อย ความเป็นคนหนุ่มของท่านจึงทำให้เกิดความต้องการที่จะแสวงหาที่ที่จะปฏิบัติงาน เพื่อใช้วิชาความรู้ที่ได้ศึกษามาให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ประกอบกับค่านิยมในสมัยนั้นของชาวอิตาเลียนอยู่ในรูปลัทธิวัตถุนิยม จึงทำให้ท่านศาสตราจารย์ศิลป์เกิดความผิดหวังและเบื่อหน่ายต่อความเจริญทางด้านวัตถุของประเทศที่ท่านอยู่และยุโรปโดยทั่วไป ประจวบกับสมัยนั้นซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทางราชสำนักของไทยต้องการช่างปั้นชาวอิตาเลียนมาทำงานในกรุงเทพฯ พร้อมกับให้มาฝึกฝนในทางด้านศิลปะแก่กุลบุตร กุลธิดาชาวไทยอีกด้วย จึงได้ติดต่อโดยผ่าน นายริโกนี ศิลปินชาวอิตาเลียน ซึ่งขณะนั้นมารับราชการอยู่ในเมืองไทยแล้ว โดยคัดเลือกจากศิลปินอิตาเลียน จำนวน ๒๐๐ คน ส่งภาพถ่ายผลงานของตนเข้ามาเพื่อทรงมีพระราชวินิจฉัย โดยที่สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการนี้ และได้ทำการเลือกท่านศาสตราจารย์ C. Feroci ให้เข้ามารับราชการในเมืองไทย

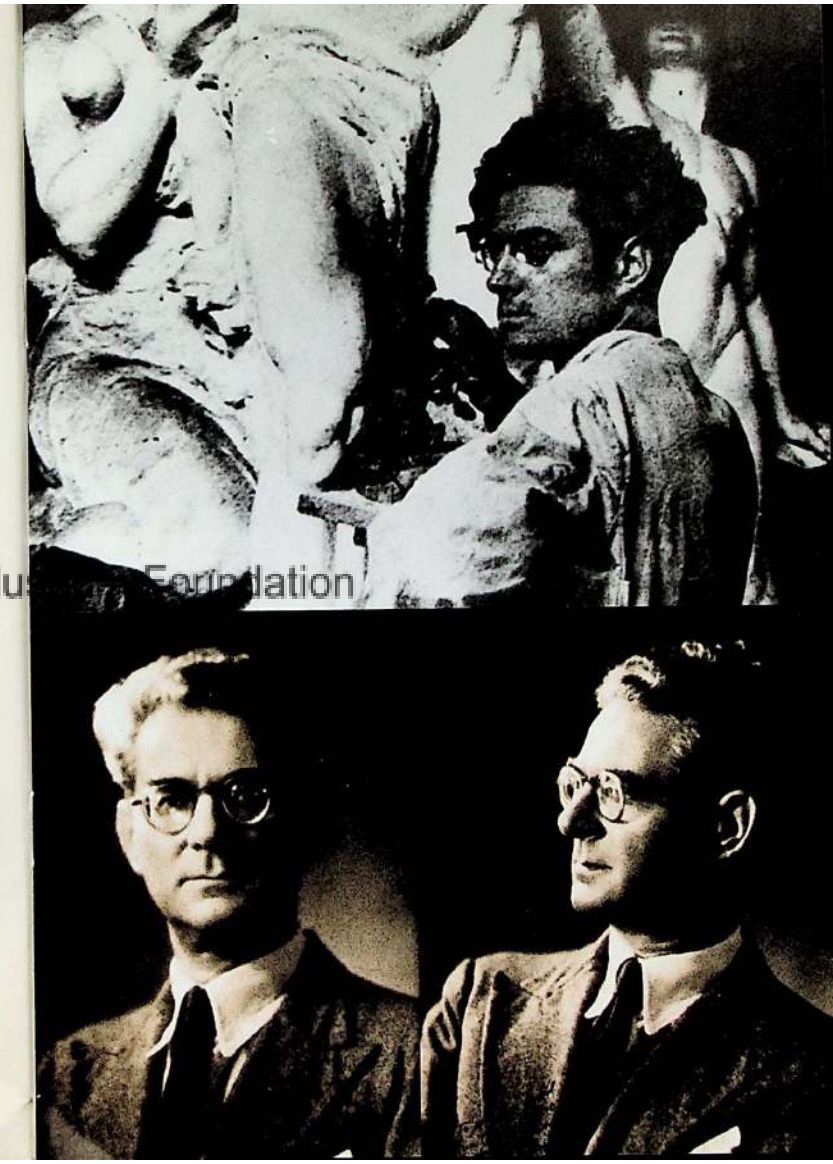

Rama IX Art Mus[illegible] Foundation

ศาสตราจารย์ C. Feroci ได้ออกเดินทางจากประเทศอิตาลีโดยทางเรือ โดยล่องเข้าสู่ลำน้ำเจ้าพระยาในเวลาบ่ายต้นเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๖๖ และได้เข้ารับราชการในตำแหน่งช่างปั้นของกรมศิลปากร กระทรวงวัง เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ปีเดียวกัน

ก่อนหน้าที่ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ จะเดินทางมารับราชการในเมืองไทย ได้สมรสกับนาง Paola Angelini ชาวอิตาเลียน เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๑ และหลังจากนั้นอีกสองปีจึงได้แยกกันอยู่โดยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย มีบุตรด้วยกันสองคนเป็นหญิงชื่อ อิซาเบลลา อยู่กับลามีที่นครมิลาน และเป็นชายชื่อ โรมาโน เป็นสถาปนิกที่นครฟลอเรนซ์

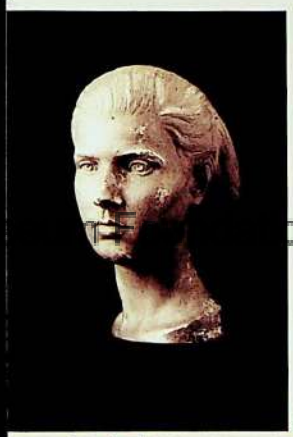

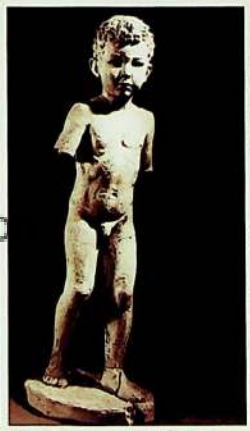

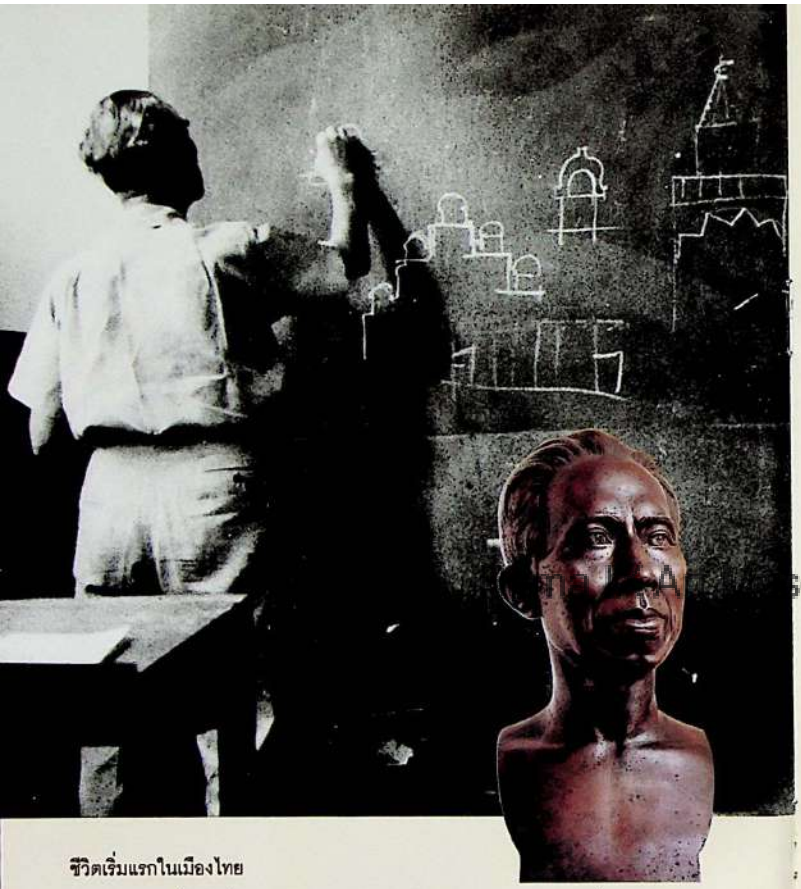

ชีวิตเริ่มแรกในเมืองไทย

ในระยะเริ่มแรกที่ท่านศาสตราจารย์ศิลป์เข้ามารับราชการในเมืองไทยนั้น ท่านต้องพบกับความผิดหวัง และเสียใจเป็นอันมาก ด้วยเหตุที่ท่านไม่มีโอกาสแสดงออกในผลงานมากเท่าที่ควร ประกอบกับคณะเสนาบดีในสมัยนั้น ยังไม่เห็นความจำเป็นของผลงานทางด้านศิลปะ ในที่สุด สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้ทรงทราบถึงความอัดอั้นตันใจนี้จึงทรงหาช่องทางที่จะทำให้ศาสตราจารย์หนุ่มได้แสดงความสามารถ และเพื่อให้คนทั่วไปได้เห็นคุณค่าของงานศิลปะ โดยทรงประทับให้ศาสตราจารย์ C. Feroci จำลองรูปพระองค์ด้วยดินเหนียว เมื่อแล้วเสร็จ

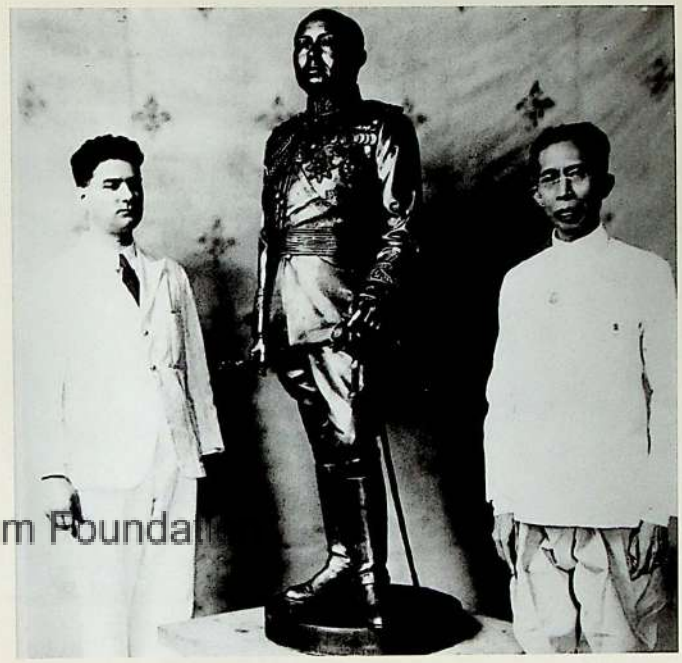

หล่อด้วยปูนปลาสเตอร์อาบบรอนซ์ และได้เชิญบรรดาเสนาบดีทั้งหลายให้มาชมรูปจำลองของพระองค์นั้น ผลงานชิ้นแรกนี้ยังความพอใจให้กับบรรดาเสนาบดี และผู้พบเห็นในครั้งนั้นเป็นอย่างมาก

ความประทับใจครั้งต่อมาคือ เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้ปั้นพระบรมรูปของพระองค์โดยใกล้ชิด เป็นโอกาสให้ได้ถวายฝีมืออย่างดีเยี่ยม ต่อมาภายหลังเมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตแล้ว ศาสตราจารย์ C. Feroci จึงได้รับมอบภาระให้ปั้นพระบรมรูปเท่าพระองค์จริง ประดิษฐานในปราสาทพระเทพบิดร เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๘ นับเป็นงานชิ้นสำคัญและใหญ่ยิ่งที่สุด ล่วงมาถึง พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้ขยายแบบเป็น ๓ เท่า เพื่อสร้างเป็นพระบรมอนุสาวรีย์ประดิษฐาน ณ สวนลุมพินี งานชิ้นนี้นับเป็นงานชิ้นแรกที่ทำการหล่อทองแดง ในกรุงเทพฯ ได้รับความสำเร็จยอดเยี่ยม

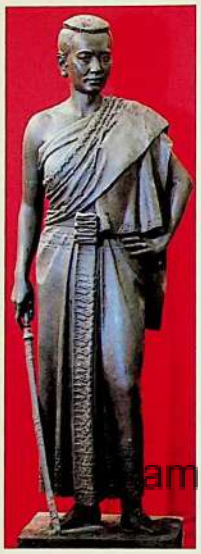

Rama I ... Museum Found...

การเข้ารับราชการและผลงาน

เริ่มเข้ารับราชการตำแหน่งช่างปั้น กรมศิลปากร กระทรวงวัง เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๖ อายุ ๓๑ ปี ๓ เดือน ๒๙ วัน ด้วยอัตราเงินเดือน ๘๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๖๙ กระทรวงวังได้จัดตั้งให้มีการศึกษาวิชาประติมากรรม มีนักเรียนมาศึกษาอยู่ด้วยเป็นกลุ่มย่อย จึงแต่งตั้งให้ท่านศาสตราจารย์ศิลป์เป็นอาจารย์ผู้สอน ในตำแหน่งอาจารย์ช่างปั้นหล่อ แผนกศิลปากรสถาน แห่งราชบัณฑิตยสภา อัตราเงินเดือน ๙๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๗๒ ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ ได้ออกแบบพระบรมรูปปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ขนาด ๓ เท่าของคนจริง ประดิษฐานที่เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยมีสมเด็จฯ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงเป็นแม่กองคุมงานทั้งหมด อีกทั้งทรงเป็นผู้ออกแบบลวดลายไทยทั้งหมด ส่วนองค์พระบรมรูปเป็นหน้าที่ของท่านศาสตราจารย์ศิลป์ และได้ส่งหล่อทองแดงที่ประเทศอิตาลี โดยท่านเดินทางไปคุมงานด้วยตนเอง นับเป็นงานชิ้นสำคัญในสมัยรัชกาลที่ ๗

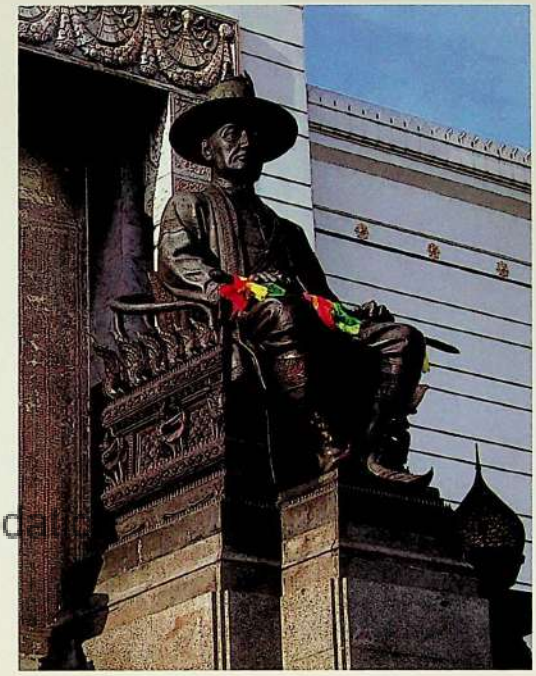

พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้ออกแบบสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี หล่อด้วยทองแดง ที่จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๔๘๑ กระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) ได้จัดตั้งโรงเรียนศิลปากรขึ้น โดยแยกออกจากโรงเรียนนาฏดุริยางค์ ให้มีหลักสูตรศิลปกรรมชั้นสูง ๔ ปี มีนักเรียนเพียง ๖ - ๗ คน ขึ้นอยู่กับกรมศิลปากร กระทรวงธรรมการ ได้แต่งตั้งให้ ศาสตราจารย์ C. Feroci เป็นหัวหน้ากองโรงเรียน ศิลปากร และเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่กระทรวง เกี่ยวกับการวางระเบียบการศึกษาให้แก่นักศึกษาศิลปะโดยทั่วไป และได้รับความร่วมมือจากพระสาโรจน์ รัตนนิมมาน ลถาปนิกเอก และหลวงวิจิตรวาทการ อธิบดีกรมศิลปากร ในขณะนั้น

ในระยะนี้เอง ท่านได้เป็นศาสตราจารย์ทางด้านศิลปะในเมืองไทยอย่างเต็มภาคภูมิ

พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้ทำงานปั้นและหล่อทองแดง ประกอบอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ สำหรับงานขึ้นนี้ ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ไม่สบายใจเลย ถึงกับกล่าวว่าเป็นอนุสาวรีย์ที่ทำไว้เพื่อความขายหน้าท่าน เพราะในการออกแบบครั้งแรก ทุกๆ ส่วนมีความประสานกลมกลืนกันในรูปนอก แต่ทางการทหารขอร้องให้แต่ละรูป มีท่าทางอย่างที่เป็นอยู่ จึงทำให้ขาดความกลมกลืนและเสียทรวดทรงของโครงรูปอนุสาวรีย์ทั้งหมด อย่างไรก็ดี งานปั้นชิ้นนี้เองที่ทำให้ [illegible] คุณค่าของช่างในเมืองไทย อันเป็นเหตุให้โรงเรียนศิลปากรได้ยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๔๘๖ ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เล็งเห็นว่าควรจะจัดให้ศิลปศึกษาได้มีระดับมาตรฐานการศึกษาสูงขึ้น เป็นระดับอุดมศึกษา เริ่มแรกมี ๒ คณะ คือ จิตรกรรม และประติมากรรม โดยได้แต่งตั้งให้ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นคณบดีคนแรกของคณะประติมากรรม ต่อมาภายหลังมหาวิทยาลัยได้ขยายวงกว้างออกไปอีก ด้วยการก่อตั้งคณะวิชาต่างๆ ขึ้นตามลำดับคือ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะโบราณคดี และคณะมัณฑนศิลป์

ขณะที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศิลปะ ท่านต้องประสบกับอุปสรรคนานาประการ เช่น จากนักการเมืองที่ไม่เห็นความสำคัญของศิลปะ และพยายามจะให้ยุบเลิกมหาวิทยาลัยศิลปากรเสีย จนกระทั่งนายปรีดี พนมยงค์ มาตรวจมหาวิทยาลัยด้วยตนเองเป็นครั้งแรก และนายควง อภัยวงศ์ มาตรวจเยี่ยมเป็นครั้งที่สอง

ต่อมามหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เผชิญมรสุมทางการเงินอย่างหนัก จนในที่สุดเหลืออาจารย์ในมหาวิทยาลัยเพียงไม่กี่ท่าน เช่น พระพรหมพิจิตร ราชบัณฑิตย์ในวิชาศิลปไทย ช่วยสอนวิชาพุทธศิลป์ สถาปัตย์ อาจารย์พระเทวาภินิมิตร ช่วยสอนวิชาศิลปไทย ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ต้องสอนวิชาที่ไม่มีอาจารย์สอนทั้งหมด รวมทั้งวิชาภาษาอังกฤษ เพราะเหตุที่ท่านต้องสอนภาษาอังกฤษนี้เอง กรมศิลปากรจึงได้มีพจนานุกรมศัพท์ศิลปะ (ศิลปสงเคราะห์) ขึ้นอีกเล่มหนึ่ง

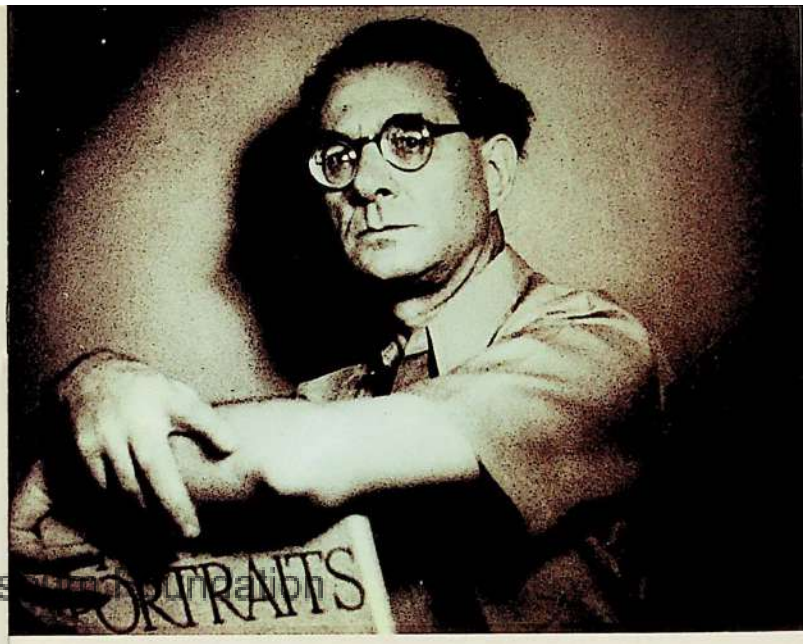

Rama IX Art Museum Portraits

ในการที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในมหาวิทยาลัย ท่านไม่เพียงแต่จะส่งเสริมงานศิลปะแต่เพียงภายในประเทศเท่านั้น ท่านยังได้พยายามที่จะให้ศิลปะไทยได้เป็นที่รู้จัก และมีชื่อเสียงในต่างประเทศอีกด้วย

พ.ศ. ๒๔๙๑ ด้วยการรับรองของรัฐบาลไทย ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ ได้จัดการแสดงศิลปะไทยในกรุงลอนดอน ผลงานที่แสดงนั้นประกอบด้วย ผลงานของศิลปินไทยและศิลปะของไทย งานแสดงครั้งนั้นได้รับผลสำเร็จอย่างงดงาม เพราะท่านได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการอธิบายให้ผู้ชมได้เข้าใจ และเห็นคุณค่าของศิลปะไทยในแง่มุมต่างๆ

ในช่วงเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดปัญหาเกี่ยวกับค่าครองชีพของท่านศาสตราจารย์ เงินจำนวนเพียง ๒,๕๐๐ บาทต่อเดือนนั้น ไม่เพียงพอแก่การใช้จ่าย เศรษฐกิจของบ้านเมืองอยู่ในสภาวะตกต่ำ สินค้าราคาข้าวของแพงขึ้น ท่านได้พยายามทุกวิถีทางที่จะแก้ปัญหานี้ โดยในขั้นแรกขายรถยนต์ และต่อมาขายบ้าน เพื่อให้ได้เงินมาพอเพียงแก่การใช้จ่าย

พ.ศ. ๒๔๙๒ เมื่อไม่สามารถจะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ ท่านจึงเดินทางกลับประเทศอิตาลี แต่ด้วยความรักที่มีต่อประเทศไทยและยังมีงานที่ดั่งค้างอยู่มาก ทำให้ท่านต้องกลับมาเมืองไทยอีกครั้งหนึ่ง เมื่อได้รับหนังสือราชการขอร้องให้ท่านกลับ

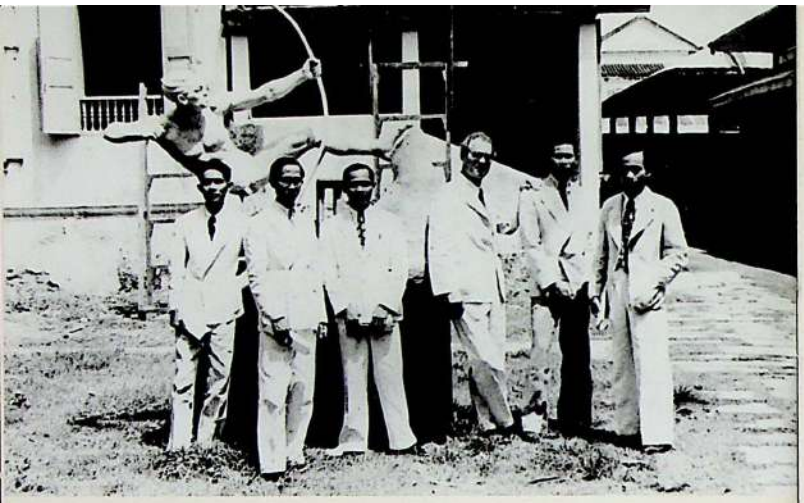

พ.ศ. ๒๔๙๓ รัฐบาลเกิดความเห็นใจจึงได้เพิ่มเงินเดือนให้อีก เพื่อเพียงพอแก่การใช้จ่าย

พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานสมาคมศิลปกรรมแห่งชาติ อันเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมศิลปกรรมนานาชาติ ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ปารีส

พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้เป็นผู้แทนของประเทศไทยในการประชุมศิลปินนานาชาติที่เวนิส ประเทศอิตาลีเป็นครั้งแรก

พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นอาจารย์ประติมากร กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นผู้แทนของประเทศไทย ไปร่วมประชุมศิลปินนานาชาติ ครั้งที่ ๓ ที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ในการประชุมคราวนี้ท่านได้เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย ซึ่งทำให้ศิลปินที่มีชื่อเสียงทั้งหลายเกิดความสนใจในศิลปะไทยเป็นพิเศษ และเป็นการนำไปสู่โครงการแลกเปลี่ยนงานจิตรกรรม และศิลปะอื่นๆ กับศิลปินนานาประเทศ

ความประทับใจในศิลปะไทยและคนไทย

ด้วยความงดงามของศิลปกรรมไทย เช่น สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์และดนตรี ได้สร้างความประทับใจให้แก่ท่านมาก ดังนั้น ท่านจึงได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของศิลปะไทยอยู่เป็นเวลานานถึง ๓๐ กว่าปี จนมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างยิ่งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ดังจะเห็นได้จากที่ท่านสามารถเขียนภาพไทยและลายไทยได้อย่างวิจิตร และท่านยังได้เขียนหนังสือเผยแพร่ให้โลกภายนอกได้รู้จักศิลปะไทยได้อย่างกว้างขวาง ทั้งยังได้แสดงความ

Rama IX Art Museum Foundation

เป็นห่วงเป็นใยในศิลปกรรมขึ้นสำคัญๆ ของไทย ที่ถูกปล่อยปละละเลยอยู่ตามวัดวาอาราม ทั่วๆ ไป เช่น ภาพเขียนตามผนังโบสถ์ วิหาร ซึ่งแต่ก่อนไม่มีผู้เห็นความสำคัญนัก แต่ภายหลังกรมศิลปากร โดยความร่วมมือของท่านศาสตราจารย์ศิลป์ ได้ทำการสำรวจและเปิดการแสดงเป็นการชักจูงให้ประชาชนหันมาให้ความสนใจ จนต่อมาองค์การวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติมาดูด้วยตนเอง

สำหรับด้านความสัมพันธ์ในระหว่างฐานะศิษย์กับอาจารย์นั้น ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในธรรมชาติของนักเรียน ไม่เคยว่ากล่าว หรือกระทำการรุนแรงใดๆ ต่อเขาเหล่านั้นเลย และในขณะเดียวกันก็เป็นที่รักและเคารพของนักเรียนทุกๆ คน อีกทั้งท่านยังสนับสนุนให้ลูกศิษย์ของท่านและผู้ที่สนใจศิลปะทั่วๆ ไปได้มีโอกาสแสดงผลงานของตนเอง ในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ท่านจึงได้เสนอต่อรัฐบาลให้จัดการประกวดวาดเส้น จิตรกรรม และประติมากรรมขึ้น โดยจัดให้มีระหว่างงานฉลองรัฐธรรมนูญ การประกวดครั้งนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นงานประกวดงานศิลปกรรมครั้งแรกในเมืองไทย

และจากนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ท่านได้ส่งเสริมผลงานทางด้านศิลปกรรม โดยได้จัดให้มีการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยความร่วมมือของศิลปินชาวญี่ปุ่น นายซาโตมิ และได้จัดแสดงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุที่ต้องเปลี่ยนชื่อ และโอนสัญชาติ

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขึ้น (พ.ศ. ๒๔๘๕) ญี่ปุ่นได้เข้ายึดครองประเทศไทยไว้ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ถูกควบคุมตัวไว้ เนื่องจากท่านมีสัญชาติเป็นอิตาเลียน และในเวลานั้นประเทศอิตาลีได้ยอมแพ้แก่สัมพันธมิตร แต่ด้วยความพยายามของหลวงวิจิตรวาทการ (อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้น) ได้ช่วยเจรจาให้ปล่อยตัว ท่านจึงล้มเลิกที่จะถือสัญชาติอิตาเลียนต่อไป ประกอบกับท่านได้มีความรักต่อเมืองไทยอย่างซาบซึ้ง ท่านจึงได้โอนสัญชาติเป็นไทย เปลี่ยนชื่อเป็นภาษาไทยว่า "ศิลป์ พีระศรี" และท่านได้ใช้ชื่อนี้ตลอดมา

ในระหว่างเดือนธันวาคม ๒๕๐๒ ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้สมรสกับคุณมาลินี เคนนี่ ต่อมาอีก ๓ ปี ท่านศาสตราจารย์ศิลป์ป่วยเป็นโรคเนื้องอกในลำไส้ และถึงแก่อนิจกรรมที่โรงพยาบาลศิริราชด้วยโรคหัวใจวาย และโรคเนื้องอกในลำไส้ เมื่อคืนวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๐๕ เวลา ๒๐.๑๑ น. รวมอายุได้ ๖๙ ปี ๗ เดือน ๒๙ วัน รวมเวลารับราชการในเมืองไทย ๓๘ ปี ๔ เดือนเศษ

ผลงาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์

พ.ศ. ๒๔๗๐	จตุรถาภรณ์มงกุฎไทย
พ.ศ. ๒๔๗๕	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
พ.ศ. ๒๔๘๒	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย
พ.ศ. ๒๔๘๓	ตริตาภรณ์ช้างเผือก
พ.ศ. ๒๔๙๒	ทวิติยาภรณ์มงกุฎไทย
พ.ศ. ๒๔๙๕	ทวิติยาภรณ์ช้างเผือก
พ.ศ. ๒๔๙๖	เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา
พ.ศ. ๒๔๙๗	ประถมาภรณ์มงกุฎไทย

ผลงานทางด้านหนังสือ

- Modern Art in Thailand
- Thai Buddhist Sculpture
- Thai Buddhist Art (Architecture)
- Contemporary Art in Thailand (1961)
- Thai Wood Carvings
- History of Art
  - Chinese - Japanese
  - Oceanic and Australian
  - Old America - African
- Art and Evolution of Modern Art
- Aesthetics and Notes On Art
- ทฤษฎีแห่งองค์ประกอบศิลป์
- ทฤษฎีของสี
- Abare Outline of History and Styles of Art
- Articles from the Catalogues of the Annual National Art Exhibition
- Contemporary Art in Thailand (1966)

- ศิลปลงเคราะห์
- คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนัง
- ตู้ลายรดน้ำ
- ศิลปและศีลธรรม ความหมายและจิตวิทยาเกี่ยวกับสี ภาพเปลือย เป็นศิลปหรืออนาจาร
- An Appreciation of Sukhothai Art
- Thai Architecture and Painting

ฯลฯ

บทความ

- A Banner In the Chedi Wat Dork - Ngoen
- Notes on the "Fresco" Painting Newly Discovered
- A New Discovery of Thai Painting
- Mutual Appreciation of Eastern and Western Arts
- The Cave Painting of Yala
- งานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่สอง
- ศิลปและราคะจริต
- อะไรคือศิลป
- บันทึกการประชุมใหญ่ขององค์การศิลปินระหว่างชาติ ครั้งที่ ๓ ณ กรุงเวียนนา (Internation Association of Plastic Arts)
- ภาพจิตรกรรมไทย
- พรุ่งนี้ก็ข้าไปเสียแล้ว
- ลักษณะสำคัญของพระบรมสารีริกธาตุในพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
- สำรวจวิจารณ์ศิลปปัจจุบันในยุโรปเกี่ยวเนื่องกับศิลปไทย

ฯลฯ

ผลงานชิ้นสำคัญที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทย

- พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ ๑ ประดิษฐานที่เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้าฯ
- พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ ๖ ขยาย ๓ เท่า ประดิษฐาน ณ สวนลุมพินี
- พระบรมรูปรัชกาลที่ ๖ ประดิษฐานในปราสาทพระเทพบิดร
- พระบรมราชานุสาวรีย์พระเจ้าตากสินมหาราช ประดิษฐานที่วงเวียนใหญ่ ธนบุรี
- พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ประดิษฐานที่ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
- อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี อยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา
- อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย
- อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

โครงงานที่ยังไม่เสร็จ

- พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน
- พระบรมรูปสมเด็จพระราชบิดา
- พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดลพบุรี